

Ilmastonmuutos ja alppimatkailu

Järvinieniemi Alli

Tekijä Alli Järviniemi	Ryhmätunnus tai aloitusvuosi 2007
Raportin nimi Ilmastonmuutos ja alppimatkailu	Sivu- ja liitesivumäärä 36
Opettajat Anne Koppatz, Annika Konttinen	
<p>Tämä opinnäytetyö on selvitys ilmastonmuutoksen ja matkailun välisestä suhteesta Alpeilla. Opinnäytetyön toimeksiantaja on suomalainen alppimatkatoimisto YouTravel. Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia ilmastonmuutoksen ja alppimatkailun välistä suhdetta ja selvittää alppimatkailun mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Lisäksi opinnäytetyön tarkoituksena oli esitellä ilmastonmuutoksen jo aiheuttamia muutoksia Alppien alueella sekä matkailun vaikutuksia ilmastonmuutokseen. Työssä keskitytään Sveitsin Alpeihin tutkimusalueena.</p> <p>Teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään Alpeja matkailualueena yleisesti ja esitellään ilmastonmuutosta ilmiönä. Pohjana tutkimukselle käydään läpi ilmastonmuutoksen jo aiheuttamia vaikutuksia Alpeilla ja niihin sopeutumista sekä matkailun vaikutuksia ilmaston muuttumiseen ja niihin liittyviä lievennystoimenpiteitä.</p> <p>Tutkimuksen toteutuksessa käytettiin kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Tutkimuksessa käytettiin valmiita aineistoja jo tehdyistä tutkimuksista CIPRAn, Alpine Conventionin ja ProClimin toimesta. Analysointimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.</p> <p>Tutkimuksen tulosten mukaan alppimatkailu on tulevaisuudessakin mahdollista sopeutumis- ja lievennystoimenpiteiden avulla. Liikenteeseen, energiankäyttöön, taloudellisiin toimiin ja luonnonsuojeluun on kiinnitettävä huomiota. Matkailullisesti tulisi pyrkiä ympärivuotiseen toimintaan. Kesämatkailu tulee kasvattamaan suosiotaan ja talvimatkailu tulee hiipumaan lumivarmojen kohteiden vähentyessä. Wellness-matkailu tulee lisääntymään ja matkailijoita tulisi houkutella Välimeren rannoilta Sveitsiin ilmaston lämpenemisen myötä. Jatkossa tutkimusta voisi laajentaa koskemaan koko Alppien aluetta.</p>	
Asiasanat Ilmastonmuutokset, Alpit, Sveitsi	

Tourism Management

<p>Author Alli Järviniemi</p>	<p>Group or year of entry 2007</p>
<p>The title of thesis Climate change and Alpine tourism</p>	<p>Number of pages and appendices 36</p>
<p>Supervisors Anne Koppatz, Annika Konttinen</p>	
<p>This thesis is a research on the relationship between climate change and tourism in the Alps. The commissioner of the thesis is Finnish Alpine travel agency YouTravel. The objective of the research was to explore the relationship between climate change and Alpine tourism and determine opportunities of Alpine tourism in the future. In addition, the purpose of the thesis was to present the changes that climate change has already caused in the Alpine region and introduce the effects of tourism on the climate change. The emphasis of the research is on Swiss Alps.</p> <p>In the theoretical context the Alps as tourism region is demonstrated in general and climate change is presented as a phenomenon. As base for the research the changes that climate change has already caused in the Alps and adaptation to them are went through and also effect of tourism on climate change and mitigation measures are presented.</p> <p>Qualitative methods were used in the implementation of the research. As a material of the research, already done material from researches by CIPRA, Alpine Convention and ProClim was used. Material-based content analysis was used as a method of analysis.</p> <p>According to the results of the research Alpine tourism is possible in the future with the help of adaptation and mitigation procedures. There should be attention paid to traffic, energy usage, financial matters and nature protection. From touristic point of view there should be tendency towards all-year tourism. Summer tourism will grow its popularity and winter tourism will fade as snow proof areas continue to decrease. Wellness- tourism will continue to increase and tourists should be attracted from the coasts of Mediterranean to Switzerland as the climate warms up. In the future, the research could be extended to apply to the entire Alpine region.</p>	
<p>Key words Climate changes, the Alps, Switzerland</p>	

Sisällys

1 Johdanto.....	1
2 You Travel.....	3
3 Alpit matkailualueena.....	5
2.1 Sveitsi.....	6
2.2 Matkailu Sveitsin Alpeilla.....	6
3 Ilmastonmuutos.....	8
4 Ilmastonmuutoksen vaikutukset alppimatkailuun.....	10
5 Matkailun vaikutukset ilmastonmuutokseen Alppien alueella.....	13
5.1 Kestävä matkailu.....	14
6.2.1 Yrityksen vastuu.....	17
6.2.2 Kuluttajan vastuu.....	18
6 Tutkimuksen toteutus.....	20
7 Tutkimuksen tulokset.....	22
7.1 CIPRA.....	22
7.2 Alpine Convention.....	23
7.3 ProClim.....	24
7.4 Analyysi ja johtopäätökset.....	26
7.5 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys.....	30
8 Yhteenveto ja kehittämissuhteet.....	31
Lähteet.....	33

1 Johdanto

Opinnäytetyöni on selvitys ilmastonmuutoksen ja matkailun välisestä suhteesta Alpeilla. Kiinnostuin aiheesta ollessani vaihto-opiskelijana Sveitsissä keväällä 2010. Alpit ovat Euroopan sydän ja ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät siellä herkemmin kuin muualla, sillä luonto Alpeilla on ainutlaatuinen, mutta haavoittuva. Alppien alue on matkailullisesti monipuolinen ja suurin osa alueen asukkaista saa elinkeinonsa matkailusta suoraan tai välillisesti. Matkailu osaltaan edistää ilmastonmuutosta, mutta myös kärsii sen vaikutuksista.

Opinnäytetyöni toimeksiantaja on suomalainen alppimatkatoimisto You Travel. Aluksi kartoitan ilmastonmuutoksen jo aiheuttamia muutoksia Alppien alueella sekä selvitän kuinka matkailu osaltaan edistää ilmastonmuutosta Alpeilla. Tutkimuksen pääongelma on selvittää kuinka ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan matkailuun Alpeilla ja alaongelma on onko alppimatkailu edes mahdollista tulevaisuudessa. Aikaväli, jonka muutoksia selvitän, on vuodesta 2011 vuoteen 2050.

Tässä opinnäytetyössä alppimatkailu tarkoittaa Alppien vuoriston rinteillä ja laaksoissa tapahtuvaa matkailua. Alpit ovat yli 1000 kilometriä pitkä vuorijono Euroopassa, joka ulottuu Ranskasta Sloveniaan asti. Luvussa 3 käsitellään Alpeja matkailualueena tarkemmin. Tutkimuksessani keskitytään Sveitsiin alppialueena. Alpit kattavat maasta 60 %, joten voidaan sanoa Sveitsin olevan hyvin keskeinen alue alppimatkailussa. Tässä opinnäytetyössä käytetään YK:n ilmastosopimuksen määritelmää, jonka mukaan ilmastonmuutos aiheutuu suoraan tai välillisesti ihmisen toiminnasta, joka muuttaa ilmakehän koostumusta ja esiintyy luonnollisen vaihtelun lisänä pitkäkestoisesti. Ilmastonmuutosta käsitellään luvussa 4.

Tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen. Empiirisenä aineistona käytetään jo tehtyjä tutkimuksia, jotka on toteutettu CIPRAn, Alpine Conventionin ja ProClimin toimesta. CIPRA (Commission Internationale pour la Protection des Alpes) on kansainvälinen komitea, jonka päämääränä on tukea kestävästä kehityksestä Alpeilla. Alpine Convention on kansainvälinen alueellinen yleissopimus, jonka alppimaat allekirjoittivat vuonna 1991. Sopimuksessa Alpit tunnustetaan ainutlaatuisiksi alueeksi, jota tulee yhteisin toimenpitein suojella ja kehittää. Yhtenä päämääränä on vähentää haittoja, joita liikenne

ja matkailu aiheuttavat vuoriston herkälle ekosysteemille. ProClim on sveitsiläinen foorumi, joka käsittelee ilmastonmuutosta Sveitsissä ja maailmanlaajuisesti. Aineistoa täydentämässä on Alpine Conventionin edustajan Baptiste Chatrén kirjallinen tiedonanto. Aineiston analyysimenetelmänä käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tutkimusta ja sen tuloksia käsitellään luvuissa 7 ja 8. Opinnäytetyön lopussa pohditaan omaa oppimista opinnäytetyöprosessin aikana. Opinnäytetyöni aihe ja sisältö tiivistyvät hyvin lauseeseen ”Matkailu liittyy läheisesti yhteen ilmastonmuutoksen kanssa sekä syyllisenä että uhrina.”(Matasci & Altamirano-Cabrera 2009, 2).

2 You Travel

Alppimatkatuimisto You Travel on yksityinen ja sataprosenttisesti suomalainen, Alpeille ja niiden lähialueille suuntautuviin harrastematkoihin erikoistunut matkanjärjestäjä. Yritys on perustettu vuonna 1998. Yrityksen virallinen nimi on Lehto & Suomi Oy. Yritys työllistää Suomessa neljä henkilöä. YouTravelin toimisto sijaitsee Helsingin Lauttasaarella. (YouTravel 2010a.) YouTravel on kooltaan pieni yritys, jonka liikevaihto on vuodessa noin 2,6 milj. euroa. Asiakaskunta koostuu talvella pääasiassa keski-ikäisistä miehistä ja kesällä enemmistö asiakkaista on yli 50-vuotiaita naisia. Suomalaiset asiakkaat lähtevät Alpeille ja Sveitsiin monipuolisen aktiviteettitarjonnan perässä. Pahimpana kilpailijanaan YouTravel pitää muita Internetissä toimivia matkatuimistoja, esimerkiksi STS Alppimatkat ja Aurinkomatkat. Liiketoimintaa haittaavia tekijöitä ovat lentoyhtiöiden luoma hintakuva ja sekava hinnoittelu. (Suomi M. 10.5.2011.) You Travel tarjoaa suomalaisille mahdollisuuden tutustua uusiin ja tuntemattomampiin lomakohteisiin Alppien alueella. Vuosittain matkatuimiston edustajista koostuva ryhmä kiertää potentiaalisia hiihtokohteita, joista kiinnostavimmat usein päätyvät You Travelin tuotevalikoimaan. Yksi You Travelin liiketoiminnan kulmakiviä on rehellisyys ja luotettavuus niin asiakkaiden kuin liikekumppaneiden keskuudessa. (You Travel 2010b.)

You Travel järjestää matkoja Alpeille, Pyreneille ja Amerikan Kalliovuorille. Valinnanvaraa on pakettimatkoista itse räätälöitäviin matkoihin. Matkapakettitarjonta on monipuolinen ja matkoja löytyy eri asiakastyypeille kiinnostuksen kohteiden mukaan. Hinnat vaihtelevat matkapaketin sisällön ja kohteen mukaan. Talvisin matkat ovat pääasiassa laskettelumatkoja, mutta myös murtomaahiihdon harrastajille löytyy tarjontaa. Talvikaudella 2011–2012 murtomaahiihtokohteita löytyy Itävallasta ja Sveitsistä. Talven päätuotteita ovat kuitenkin laskettelumatkat, joita Euroopassa järjestään Italiaan, Andorraan, Ranskaan, Itävaltaan ja Sveitsiin. Talveksi on suunnitteilla myös muutamia erikoismatkoja. (Suomi M. 10.5.2011.) Kesän päätuotteita ovat vaellusmatkat, mutta tarjontaa on myös esimerkiksi pyöräilijöille ja golfaajille. Kesällä 2011 YouTravel tarjoaa vaellusmatkoja Andorraan, Sveitsiin, Ranskaan, Puolaan, Itävaltaan ja Italiaan. Pyöräilymatkat suuntautuvat Euroopan jokien ja järvien ympärille, esimerkkeinä Tonava, Bodensee ja Gardajärvi. YouTravel tarjoaa mahdollisuuden osallistua myös TransAlp -pyöräretkelle, jossa matkailija pääsee

kokemaan Alppien ylityksen pyörän selässä. YouTravel järjestää myös ns. erikoisviikkoja, jolloin viikon aikana matkailija tutustuu Alppien legendaarisiin huippuihin tai vaeltaa Euroopan korkeimman vuoren ympäri. Tarjolla on myös matkoja Pohjois-Italiaan Lago Maggioren rannoille nauttimaan auringosta. Yritysten ja ryhmien on mahdollista saada räätälöityjä matkoja vuoden ympäri. YouTravelin Joustavat Matkat antaa asiakkaalle vapauden valita ja suunnitella loman omien toiveiden ja mieltymysten mukaan. Asiakas maksaa vain niistä palveluista, joita tarvitsee. Matkan kesto, majoitus ja lennot ovat vapaasti asiakkaan valittavissa. YouTravelin kautta voi varata hotellihuoneita, huoneistoja ja kokonaisia loma-asuntoja. Myös pelkät lennot tai auton vuokraus on mahdollista. YouTravel tarjoaa myös mahdollisuuden ostaa Sveitsin junalippuja välityksellään. YouTravelin varauspalvelu Internetissä on auki vuorokauden ympäri. Lisäksi asiakas voi ottaa suoraan yhteyttä toimistoon puhelimitse. (You Travel 2010a, YouTravel 2011a & YouTravel 2011b.)

YouTravelille on opinnäytetyöstäni hyötyä tulevaisuudessa, kun toimistossa suunnitellaan Sveitsiin suuntautuvia matkoja. YouTravel saa tietoa siitä, kuinka matkailuympäristö tulee ilmastonmuutoksen myötä Alpeilla muuttumaan ja kuinka matkailutuotteita tulisi muuttaa, jotta kannattavan matkailun harjoittaminen on Alpeilla jatkossa mahdollista.

3 Alpit matkailualueena

Euroopan suurin vuoristo on Alpit. Yli 1000 kilometriä pitkä vuorijono alkaa Välimeren rannikolta Ranskasta ja ulottuu Sloveniaan asti. Alpeilla on 52 yli 4000 metrin huippua, joista korkein on Mont Blanc (4807 m). Vuoristo sijaitsee mannerlaattojen törmäyskohdassa ja on Euroopan nuorimpia, sillä poimuvuoriston iäksi on arvioitu 55 miljoonaa vuotta. Alpit ovat maailman suosituimpien matkailukohteiden joukossa kansainvälisten matkailijoiden keskuudessa ja Alpeilla käy miljoonia matkailijoita vuosittain. Alppien suosio perustuu keskeiseen sijaintiin, vauraiden kaupunkien läheisyyteen ja monipuolisiin matkailualueisiin. (Philip's 2005, 223–224; Boniface & Cooper 2009, 160.)

Kuva 1. Alppien alue (WorldAtlas 2010).

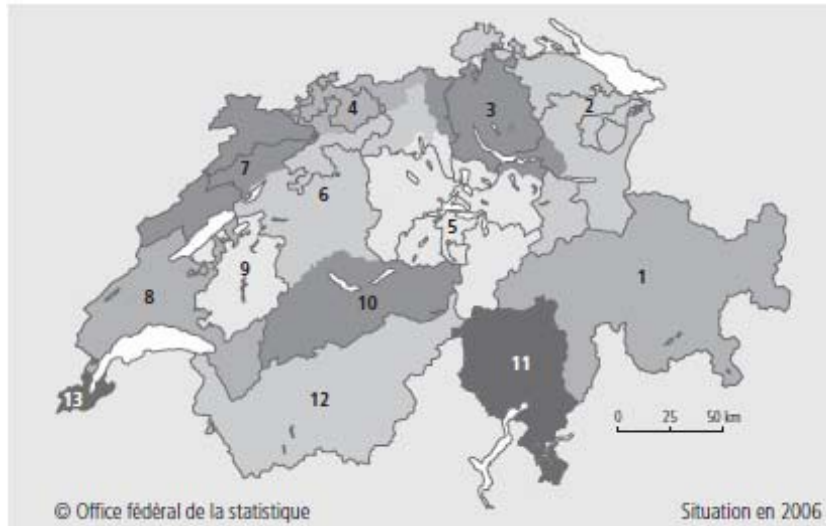
Alpit ovat yksi Euroopan tärkeimmistä matkailukohteista, mutta myös paljon muuta, sillä muun muassa 40 prosenttia Euroopassa käytetystä makeasta vedestä on peräisin Alpeilta. Kymmenet miljoonat alankoalueilla asuvat eurooppalaiset saavat vetensä Alpeilta. Alpeja kutsutaankin joskus "Euroopan vesitorneiksi". Alpeilta saatava makea vesi on elintärkeää paitsi kahdeksalle alppimaalle myös suurelle osalle Manner-Eurooppaa. (European Environment Agency 2010.)

2.1 Sveitsi

Sveitsin valtiomuoto on yksi maailman vanhimmista, sillä maassa vallitsee suora demokratia vuodelta 1291. Sveitsin väkiluku on 7,6 miljoonaa (2009), josta ulkomaalaisia on noin viidennes. Pääkaupunki on Bern ja muita suuria kaupunkeja ovat Zürich, Basel, Lausanne ja Geneve. Sveitsin rahayksikkö on Sveitsin frangi. Sveitsi on maailman pienin liittovaltio ja maa on jakautunut 26 kantoniin ja 2730 kuntaan. Valtio sijaitsee keskellä Eurooppaa ja on saksalaisen, ranskalaisen ja italialaisen kulttuurin kohtauspaikka. Maassa on neljä virallista kieltä: saksa, ranska, italia ja retoromaani. Sveitsi on pieni, mutta moni-ilmeinen vastakohtien maa. Matkalla rajalta toiselle voi nähdä järvimaiseman vaihtuvan jylhään vuoristoon ja päätyä palmupuiden katveeseen. Vuoret kuuluvat itsestäänselvytyksenä maahan. Ihmisillä yhteistä on maanläheisyys, luontoon kuuluvaisuus ja perinnetietoisuus. Suurin osa ihmisistä kuitenkin saa elantonsa palveluammateissa suurissa kaupungeissa. (Dunford, Atkinson, Bedford, Fallon, Richards, Sieg, Ver Berkmoes & Williams 2009; Sveitsi.fi 2010.) Sveitsin talouselämä on maailman vauraimpia ja matkailu on maan kolmanneksi suurin teollisuudenala. Sveitsiä kutsutaan myös Euroopan vesialtaaksi, sillä 6 % maanosan makeasta vedestä on varastoitunut Sveitsiin. (Philip's 2005, 93.) Järviä on pirstoutuneena joka puolelle maata ja Euroopan mahtavat joet Rein ja Rhône saavat alkunsa Sveitsin Alpeilta (Williams, Simonis & Walker 2009, 51).

2.2 Matkailu Sveitsin Alpeilla

Sveitsin rajojen sisällä on kaksi eri alppialuetta. Etelässä Italian rajalla sijaitsevat Penniinit, jossa Zermattin laakson ympäriltä löytyvät Alppien korkeimmat huiput, esimerkiksi Matterhorn (4478 m). Zermatt on maailman vanhimpia vuorikiipeilykeskuksia ja edelleen suosittu matkailukohde. Toinen Alppeihin kuuluva vuoristoalue, Bernin Alpit, sijaitsee Keski-Sveitsissä ja muodostaa pisimmän jatkuvan vuorijonon Alppien alueella. Bernin Alppien keskellä sijaitseva Berner Oberland on kuuluisa jäätiköistään. Euroopan pisin jäätikkö Aletsch (22 km) sijaitsee Berner Oberlandin alueella. (Philip's 2005, 224–226.)

Kuva 2. Sveitsin matkailualueet. 1. Grisons (Graubünden), 2. Itäinen Sveitsi, 3. Zürichin alue, 4. Baselin alue, 5. Keski-Sveitsi, 6. Mittelland, 7. Neuchâtel, Jura ja Bernese Jura, 8. Genevan järven alue, 9. Fribourgin alue, 10. Berner Oberland, 11. Tessin, 12. Valais, 13. Geneva (Matasci & Altamirano-Cabrera 2009, 2).

Sveitsin elinkeinoelämä rakentuu matkailulle sen osuuden ollessa koko maan taloudesta yli 70 %. Sveitsi on jaettu 13 eri matkailu-alueeseen, joilla kaikilla on omat erityispiirteensä. Kesäisin matkailijat saapuvat Sveitsiin rentoutumaan. Kävely ja patikointi ovat suosittuja lomaviettomuotoja, samoin erilaiset kesäfestivaalit ympäri maata. Talvella matkailijoiden matkustusmotiivi on pääasiassa urheilu. (Matasci & Altamirano-Cabrera 2009, 3.) Sveitsissä on pienestä koostaan huolimatta suuria ilmastonvaihteluita, jotka johtuvat pääosin Alppien vaikutuksesta. Sää voi olla yhtä lämmin niin etelässä kuin pohjoisessakin. Ilmastonvaihteluiden takia matkailutarjonta Sveitsissä on laaja. Alpit ja alppijärvet ovat Sveitsin tärkein nähtävyys. (Suomen suurlähetystö, Bern 2010.) Kulttuuritarjonta on monipuolista. Sveitsi on täynnä vanhoja kaupunkeja, palatseja ja linnoja. Suuremmissa kaupungeissa yhdistyy uusi ja vanha ja maaseudulla voi tutustua satavuotisiin perinteisiin ja elämäntapoihin. Liikkuminen Sveitsissä on helppoa kattavan raideverkon ansiosta. Alpeilta löytyy maailman korkeimmalla kulkeva juna ja minne ei junalla pääse, voi kulkea postibussilla tai veneellä. (MySwitzerland.com 2011.)

3 Ilmastonmuutos

Ilmastonmuutos on seurausta ihmisen tuottamista valtavista kasvihuonekaasumääristä, jotka voimistavat luonnollista kasvihuoneilmiötä (Ilmasto.org 2010). Ihminen vaikuttaa ilmastoon lähinnä säteilypakotteen kautta. Tämä tarkoittaa prosessia, jossa ihminen muokkaa luonnollista kasvihuoneilmiötä saaden aikaan maailmanlaajuisen ilmaston muuttumisen. Suurin yksittäinen tekijä prosessissa on hiilidioksidin lisääntynyt määrä ilmakehässä fossiilisten polttoaineiden polton seurauksena. Matkailusektori aiheuttaa hiilidioksidipäästöjä muun muassa liikenteen, lämmityksen, ilmastoinnin ja valaistuksen takia. On arvioitu, että matkailuala aiheuttaa maailman hiilidioksidipäästöistä 5,3 %. Kasvihuonekaasut säilyvät ilmakehässä tuhansia vuosia, joten tämän päivän päästöt vaikuttavat ilmastoon vielä usean vuoden jälkeenkin. (Becken & Hay 2007, 118–119.)

Ilmastonmuutos ja kasvihuoneilmiö on tunnettu jo kauan aikaa. Ilmiötä kuvattiin jo vuonna 1824 ranskalaisen fyysikon Joseph Fourierin teoksissa. Tämän jälkeen ilmastonmuutosta on kuvattu tutkimuksissa ympäri maailmaa. 1980-luvulla ilmiö ja sen suorat ja epäsuorat vaikutukset ympäristöön tunnettiin yleisesti kaikkialla maailmassa. (Matasci & Altamirano-Cabrera 2009, 4-5.) Matkailun kannalta suurimpia riskejä aiheuttavat muutokset ilmaston vaihtelevuudessa sekä ääriolosuhteiden lisääntyminen. Tulevaisuudessa matkailun ja ilmastonmuutoksen välinen suhde riippuu siitä kuinka matkailuala kehittyy tulevina vuosikymmeninä ja kuinka ilmasto muuttuu ensisijaisilla matkailualueilla. (Becken & Hay 2007, 117.)

Ilmastonmuutos vaikuttaa Alpeilla kaikkeen luonnossa. Alppien ilmasto on muuttunut merkittävästi viimeisten sadan vuoden aikana: lämpötila on noussut jopa kaksi astetta eli kaksinkertaisesti maapallon keskiarvoon verrattuna. Sen seurauksena alppijäätiköt sulavat. Näiden jäätilavuus on pienentynyt vuodesta 1850 puoleen, ja pienentymisvauhti on kiihtynyt voimakkaasti 1980-luvun puolivälistä lähtien. Jäätiköt vetäytyvät ja jää- ja lumisillat häviävät. Perinteisten reittien muuttuessa vaarallisiksi vuoristo-oppailta vaaditaan uudenlaisia taitoja. Jäätiköt, joiden poikki saattoi kulkea vielä viisi vuotta sitten, ovat muuttuneet ja alla oleva kallio tulee jään alta esiin. (European Environment Agency 2010.)

Myös lumiraja nousee, ja sadetyyppien jakauma (vesi-, lumi-, rae- ja räntäsade) on muuttunut. Iso joukko keskikokoisia ja pieniä jäätiköitä on todennäköisesti häviämässä

vuosisadan alkupuoliskolla. On arvioitu, että alueilla, joilla nykyisin sataa lunta, saadaan jatkossa talvisin vesisateita, jolloin lumi pysyy maassa lyhyemmän aikaa. Tämä vaikuttaa siihen, miten vuoret keräävät ja varastoivat vettä talvella ja luovuttavat sitä jälleen lämpimämpinä kesäkuukausina. Valunnan odotetaan lisääntyvän talvella ja pienentyvän kesällä. Sadannassa, lumipeitteessä ja veden varastoitumisessa jäätiköihin tapahtuvat muutokset merkitsevät enemmän kuivuutta kesällä, lisää tulvia ja maanvyöryjä talvella sekä suurempaa vaihtelua vedensaannissa läpi vuoden. Vaikutukset ulottuvat myös veden laatuun. (European Environment Agency 2010.)

Vesipula ja ääri-ilmiöiden yleistyminen yhdistettynä jatkuvasti lisääntyvään veden tarpeeseen, jonka aiheuttajina ovat esimerkiksi maatalouden käyttämä kastelu tai matkailijavirrat, vaikuttavat todennäköisesti kielteisesti ekosysteemipalveluihin ja talouden eri aloihin. Kärsijöinä ovat niin kotitaloudet, maatalous, energiantuotanto, metsätalous, matkailu kuin jokiliikennekin. Tämä voi kärjistää vesivaroihin liittyviä ongelmia ja johtaa veden käyttäjien välisiin konflikteihin sekä Alppien alueella että muualla. Myös kasvilajit siirtyvät ylöspäin ja kohti pohjoista. Niin kutsutut "pioneerilajit" siirtyvät koko ajan ylemmäs vuoristoon. Kylmään sopeutuneet kasvilajit joutuvat pois luontaisilta levinneisyysalueiltaan. Vuoteen 2100 mennessä eurooppalaiset kasvilajit ovat mahdollisesti siirtyneet satoja kilometrejä pohjoiseen, ja 60 prosenttia vuoriston kasvilajeista on vaarassa kuolla sukupuuttoon. Havaittavan ja jatkuvaksi ennustetun ikiroudan vähenemisen odotetaan myös lisäävän luonnonuhkia ja vahingoittavan vuoristoalueiden infrastruktuuria. (European Environment Agency 2010.)

Ilmaston muuttumisen seurauksena kesät Alpeilla tulevat olemaan yhä lämpimämpiä ja kuivempia. Talvella lumipeitteen kestävyys lyhenee useita viikkoja lämpötilan noustessa ja jäätiköiden odotetaan katoavan kokonaan. Alueet alle 2500 m korkeudessa merenpinnasta tulevat olemaan täysin jäävapaita kuluvan vuosisadan aikana. Kun jäätiköt sulavat, tulvariski kasvaa ja sulamisen jälkeen vesimäärä jokivirroissa vähenee puoleen. (Becken & Hay 2007, 37–38.)

4 Ilmastonmuutoksen vaikutukset alppimatkailuun

Matkailuala on erityisen altis ilmastonmuutoksen vaikutuksille, sillä sään ja ilmaston vaihteluilla on suora vaikutus matkailuun. Alpeilla talouselämä on suurelta osin riippuvainen matkailusta ja pääosa alueen asukkaista saa toimeentulonsa matkailuelinkeinosta, varsinkin talvimatkailusta, johon Alppien vetovoima perustuu. Pitkä lumivarma sesonki ja kuvankauniit jäätikkömaisemat ovat olleet tärkeimmät tekijät talouden vakauden säilyttämiseksi. (Becken & Hay 2007, 38.) Tällä hetkellä sesonkisijoittelun ja luonto-olojen takia ei ole mahdollista muuttaa Alpeilla painopistettä kesä- tai vesimatkailun suuntaan siinä määrin kuin lumimatkailu menettää mahdollisuuksiaan. Alppien alueella onkin odotettavissa laajamittaista siirtymistä matkailusta muihin elinkeinoihin. (Snow Leopard Finland 2010.)

Kun matkailu perustuu talvimatkailuun, on jäätikön olojen muutoksella ratkaiseva merkitys. Jäätiköiden sulaminen voimistaa jäätikkövirtojen massaa. Alpeilla on noin 1300 jäätikkövirtaa, joista pisin on 16 kilometriä pitkä. Näiden virtojen sulamisnopeus on viimeisten 30 vuoden aikana kolminkertaistunut kiihtyvällä vauhdilla. Sulaminen merkitsee jään paksuuden ohentumisen lisäksi myös jään reunan vetäytymistä jäätymiskeskustaa kohden ylemmäksi. Vaikka alueellisia eroja on, niin yleisesti lumi-/jääraja vetäytyy ylemmäksi vuodessa jo kymmeniä metrejä. Arvion mukaan lumiraja nousee muutamassa vuosikymmenessä 300–600 metriä ylemmäs ja kelvollisia laskettelurinteitä on vasta 1500–1800 metrin korkeudessa. (Snow Leopard Finland 2010.) Alpeilla matkailun palvelut kuten laskettelurinteet, majoitustilat, hiihtohissit, tiet ja muu infrastruktuuri jäisivät lumettomalle alueelle käyttämättöminä. Jokaisen yhden asteen lämpötilan lisäyksen myötä lumiraja nousee noin 150 metriä ylemmäs. Alempana vuoristossa lunta kertyy vähemmän, ja lähes puolella Sveitsin hiihtokeskuksista, ja Saksassa, Itävallassa ja Pyreneiden vuoristossa vielä useammalla, on jatkossa vaikeuksia houkutellessa matkailijoita ja talviurheilun harrastajia. (European Environment Agency 2010.)

Sveitsin ja läntisen Itävallan matkailun houkuttelevuuteen vaikuttaa lumirajan siirtymisen lisäksi lumipeitteisen ajan kaventuminen. Lumiaika alkaa entistä myöhemmin ja vesisade toisaalta voimistaa muutoksia ympäristössä. Vastaavasti keväällä lumi sulaa aikaisemmin ja vähentää näin alueen kiinnostavuutta

talviharrastuksiin. (Snow Leopard Finland 2010.) Sveitsissä hiihtokeskus luokitellaan lumivarmaksi, jos seitsemänä talvena kymmenestä lumipeite on yli 30 cm vähintään 100 vuorokauden ajan välillä 1. joulukuuta – 15. huhtikuuta. Sveitsin hiihtokeskuksista noin 85 % on tällä hetkellä lumivarmoja, mutta ennustetun lumirajan nousun myötä seuraavina vuosikymmeninä luku on 63 %. Talvimatkailun uskotaan keskittyvän pienemmälle alueelle ja sesongin lyhentyvän kestämään vain tammi- ja helmikuun ajan. (Becken & Hay 2007, 38–39.)

Ilmastonmuutoksen myötä myös ikirouta on sulanut. Alpeilla ikirouta ulottuu maaperässä 30–40 metrin syvyyteen. Ikiroudan merkitys kohdistuu toisaalta luonnon omiin rakenteisiin, kuten pinnanmuodostukseen ja toisaalta ihmisen harjoittamaan routarakentamiseen. Ikirouta pitää koossa laaksojen reunoja, vuorensinämiä ja rinteitä. Nyt selvitetään erilaisten rakennusten, hiihtohissien ja köysiratajärjestelmien luhistumisvaaraa kokonaisia laaksoja peittävien kivi- ja lumivyöryjen ohella. (Snow Leopard Finland 2010.)

Matkailuala on hyvin tärkeä osa Sveitsin taloutta. Keskeistä nyt ja tulevaisuudessa on matkailualan haavoittuvuuden minimoiminen ja sopeutumiskeinojen suunnittelu. Ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä ja mahdollisuuksia voidaan käsitellä, mutta ei hallita. Luonto muokkaa itse itseään ilmaston vaihteluiden mukaan, tätä kutsutaan luonnon itsenäiseksi sopeutumiseksi. Luonnon oma sopeutuminen ei kuitenkaan riitä vaan ihmisen tulee ryhtyä toimenpiteisiin. Sopeutumista voidaan kuvata tekoina, joiden avulla mukaudutaan, selvittää tai yritetään hyötyä ilmastonmuutoksen vaikutuksista. Ihmiset selviytyvät jatkuvasti ilmaston vaihteluista. Sopeutuminen sisältää lisätoimenpiteet, joita ilmastonmuutoksen seuraukset vaativat. Itsenäinen sopeutuminen tarkoittaa yksilöiden tai yhteisön henkilökohtaista toimintaa, joka riippuu omasta kekseliäisyydestä tai tarpeesta sopeutua ilmaston vaihteluun ja muutokseen. Toimintapäätökset perustuvat omaan tietoisuuteen riskeihin liittyen ja ymmärrykseen toiminnan mahdollisesta hyödystä. Itsenäisen sopeutumisen vastakohta on virallisesti suunniteltu sopeutuminen, jonka toimeenpaneva elin on esimerkiksi paikallinen hallinto. Tarkoituksena on taata, että sopeutumistoimenpiteet todella toimivat. Työkaluna käytetään jatkuvaa vuorovaikutusta teknisten asiantuntijoiden, hallitusten, rahoittajien ja matkailusektorin avaintoimijoiden kesken. (Becken & Hay

2007, 225–227.) UNWTO eli World Tourism Organization on määritellyt sopeutumistoimenpiteet (Becken & Hay 2007, 42.)

seuraavasti:

- kevyemmän ja liikkuvamman lumen takia tulee vaatia suojelutoimenpiteitä lumivyöryjä varten
- kohteet, jotka eivät sijaitse lumivarmalla alueella, joutuvat kehittymään ja kenties suuntautumaan uusille markkinoille
- kesäkauden pidentyessä, voi olla kannattavaa houkutella iäkkäämpiä matkailijoita alueelle
- luonnon muokkaamien rinteiden ja latureittien tilalle tulisi rakentaa vetonauloja houkuttelemaan matkailijoita, esimerkiksi laskettelu ollessa mahdotonta rakennetaan kylpylöitä tai luisteluratoja
- markkinointistrategioiden muuttaminen
- ekosysteemien haavoittuvuus tulee huomioida ja toteuttaa niiden suojelua
- valtion tulisi tukea taloudellisesti ilmastonmuutoksesta johtuvia matkailuinfrastruktuurin vaatimia muutoksia
- koulujen loma-aikoihin tehdään muutoksia, jotta sesongin huipun ajankohtaa voitaisiin muuttaa olosuhteisiin nähden sopivammaksi
- matkailualalla työskenteleviä koulutetaan ”ilmastonmuutos-osaajiksi”

Ilmastonmuutoksen vaikutuksista kärsivät eniten ihmiset, jotka saavat elantonsa matkailualalta. Elinkeinonsa menettävä ihminen ei sopeudu muutokseen yhtä joustavasti kuin matkailija, joka yksinkertaisesti vaihtaa kohdetta parempien olosuhteiden perässä. (Elsasser & Bürki 2002, 253.)

5 Matkailun vaikutukset ilmastonmuutokseen Alppien alueella

Ilmaston lämpeneminen aiheuttaa Alpeille suurta vahinkoa, mutta Alppien alue ja sen asukkaat eivät ole vain kärsinyt osapuoli vaan myös yksi ilmastonmuutoksen myötävaikuttajista. Ihminen on ilmastonmuutoksessa avaintekijä. (CIPRA 2010a.) Matkailu edistää ilmastonmuutosta suurine hiilidioksidipäästöineen, joita matkailuliikenne aiheuttaa sekä suuren energiankulutuksen vuoksi, jota majoitussektori ja matkailulliset aktiviteetit edellyttävät. (Matasci & Altamirano-Cabrera 2009, 2.) Talvimatkailun turvaaminen on mahdollista vain pitämällä ilmastonmuutos ja sen vaikutukset mahdollisimman pieninä. Tämä voidaan saavuttaa lievennystoimenpiteillä, joiden vaikutukset näkyvät pitkällä aikavälillä. Alpeilla tämä tarkoittaa päästöjen vähentämistä hiihtokeskuksissa sekä liikenteessä hiihtokeskusten ja muiden talvikohteiden välillä. Paikallisen väestön tulee yrittää parantaa sekä omaa että matkailijoiden elämänlaatua vähentämällä liikenteeseen liittyviä ympäristöllisiä haittavaikutuksia kuten ilman laatua, saasteita ja melua sekä vähentämällä kasvihuonekaasupäästöjä. (Becken & Hay 2007, 43.) Moottoriliikenne kattaa 93 % kaikesta liikenteestä Alpeilla ja kantaa päävastuun kasvihuonekaasupäästöistä. Lomamatkaliikenteessä auton osuus on 84 %, joten matkailijoiden kuljettamiseen paikasta toiseen kaivataan uusia innovatiivisia ratkaisuja. Sveitsissä on kattava raideverkko, mutta junaliikenne on matkailijoiden keskuudessa vähäisempää korkeiden hintojen takia. (CIPRA 2010a.)

Myös asumiseen liittyvät lämmitys ja lämpimän veden käyttö ovat tärkeitä osa-alueita parannettaessa energiatehokkuutta ja lievennettäessä kasvihuonekaasupäästöjä. (Becken & Hay 2007, 43.) Yksityistaloudet kuluttavat valtavat määrät energiaa lämmityskuluineen, sillä Alppien alueella kulutetaan 10 % enemmän energiaa per asukas kuin Euroopassa keskimäärin. Myös rakennusteollisuudella on mahdollisuus vaikuttaa ilmastonmuutokseen, sillä Alpeilla suurin osa taloista vaatii remontointia. (CIPRA 2010a.)

Ilmastonmuutoksen myötä matkailualueella Alpeilla on edessä muutoksia. Matkailutuotteita tulee kehittää ja talviaktiviteettivalikoimaa laajentaa. Markkinointistrategioita on muutettava sääolojen ja näin myös sesonkien vaihtumisen

mukaan. Lieventämistoimenpiteet, kuten liikennejärjestelmien kehittäminen, hyötyvät yhteistyöstä sopeutumistoimenpiteiden kanssa. Esimerkiksi kesämatkailun lisääntyminen toisi alueelle matkailijoita ympäri vuoden ja julkisen liikenteen käyttäminen olisi edullisempaa matkailijoille. Tämänkaltaiset toimenpiteet edellyttävät yhteistyötä paikallisilta päättäjiltä ja valtion sektorilta. (Becken & Hay 2007, 45.)

On olemassa useita syitä, miksi matkailualan tulisi kiinnostua ja ottaa vastuuta ilmastonmuutoksesta, mutta myös useita esteitä jotka rajoittavat toteuttamasta aloitteita koskien ilmastonmuutosta. Nämä liittyvät tiedon puutteeseen, valmiisiin käytösmalleihin, taloudellisten resurssien ja osaavan henkilökunnan puuttumiseen, suureen määrään pieniä yrityksiä ja matkailun kansainväliseen luonteeseen. (Becken & Hay 2007, 261.)

5.1 Kestävä matkailu

Matkailun aiheuttamat ympäristöongelmat ovat olleet tiedossa jo pitkään. Vuonna 1987 esiteltiin YK:n alaisen Brundtlandin komission toimesta käsite kestävä kehitys, jolla tarkoitetaan kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa. Tällöin ihmisten sosiaaliset ja taloudelliset tarpeet otettiin ensimmäistä kertaa huomioon luonnon kantokyvyn rinnalla.

Ekoturismi- käsite syntyi kun kestävän kehityksen periaatteiden tuomista myös matkailualalle alkoivat vaatia niin tutkijat kuin kansalaisjärjestötkin. Ajan kuluessa ekoturismin määritelmä on saanut erilaisia muotoja: osa tarkoittaa sillä pelkästään suojelualueille suuntautuvaa matkailua kun taas toisille riittää, että matkailija on kiinnostunut luonnosta. (Kalmari & Kelola 2009, 10–13; Wearing & Neil 2009, 11–13) Kestävällä matkailulla on kolme ulottuvuutta; ympäristöllinen, taloudellinen ja sosiologinen. Nämä näkökulmat ovat toistensa kanssa tasavertaisia ja kestävä matkailu voi toteutua menestyksekkäästi vain jos näiden kolmen väliset suhteet ovat tasapainossa. (Swarbrooke 2002, 48.)

Matkailu ja ympäristö ovat toisistaan keskinäisesti riippuvaisia. Ympäristö on monimutkainen käsite, joka koostuu fyysisen ympäristön ja kasvillisuuden ja eläinlajien välisistä suhteista. Jotta matkailu voi muuttua kestävämpään suuntaan, on huomioitava ihminen tärkeänä ja oleellisena osana ekosysteemiä sekä otettava kriittisempi

näkökulma luonnonsuojeluun periaatteena ja käytäntönä. On hyväksyttävä, että suojelu voi estää luonnollisen evoluution, jonka ansiosta meillä on suojeltavia kohteita. Suojelun ja kehityksen välille on löydettävä tasapaino, sillä kehitys on välttämätöntä uusien työpaikkojen luomiseksi ja sosiaalisten etujen vuoksi. Maankäytön suunnittelua ja rakentamisen valvontaa varten on luotava lainsäädäntö ja toimiva järjestelmä, jotta voidaan vähentää matkailun ympäristöllisiä haittavaikutuksia. On kuitenkin huomioitava, että säästöjen ehkäistessä negatiivisia vaikutuksia niiden stimuloiva vaikutus positiivisiin tuloksiin on vähäinen. Hyviä toimintoja tulisikin rohkaista muun muassa varmistamalla, että rakennettaessa uutta otetaan huomioon jo olemassa oleva infrastruktuuri, rakennetaan sopivassa mittakaavassa ympäröivään alueeseen, käytetään kierrätettyjä ja paikallisia materiaaleja kun mahdollista, suunnitellaan rakennukset energiatehokkaiksi ja vältetään tuhlaamista esimerkiksi vettä ja häiritsemästä ympäröivää luontoa. (Swarbrooke 2002, 49–55.)

Kestävän matkailun taloudellinen ulottuvuus saa usein suhteellisen vähäistä huomiota verrattuna ympäristöllisiin asioihin. Matkailu on kuitenkin taloudellisesti merkittävä tekijä maailmanlaajuisesti. Kehitettäessä kestävämpiä matkailun muotoja on joukko tärkeitä asioita, joihin tulee erityisesti kiinnittää huomiota. Matkailutuotteita tulee kehittää siten, että taloudellinen hyöty on tehostettua, mutta samalla minimoidaan kulut. Matkailusta saatavan hyödyn on saavutettava paikallinen yhteisö ja erityisesti vähäosaisin väestö. On tärkeää varmistaa, että matkailija maksaa reilun hinnan lomakokemuksistaan. Kulut, joita syntyy matkailijoiden houkuttelemisesta ja kohtaamisesta, tulee jakaa tasapuolisesti matkailualan ja kohteen paikallisten hallinnollisten toimistojen välille. Paikallisia yrityksiä on suojeltava epäoikeudenmukaiselta kilpailulta, jonka aiheuttavat suuret ulkoisessa omistuksessa olevat yritykset, joiden sitoutuminen kohteeseen on vähäinen. (Swarbrooke 2002, 59–66.)

Matkailun sosiokulttuuriset vaikutukset ilmenevät hitaasti ajan kuluessa ja ovat laajalti näkymättömiä sekä vaikeasti määriteltäviä. Usein puhutaan vain paikalliseen väestöön kohdistuvista vaikutuksista, mutta tulee tiedostaa, että kaikilla osapuolilla matkailussa on oikeudet ja vastuut, jotka tulee ottaa huomioon. Kestävämpään matkailuun pyrittäessä sosiaalinen ulottuvuus voidaan tiivistää muutamaan lauseeseen. Kaikkien osapuolien tulee saada tasapuolinen kohtelu. Työntekijöille ja matkailijoille tulee tarjota

samat mahdollisuudet. Matkailualan on oltava rehellinen matkailijoita kohtaan ja hoitaa suhteitaan alihankkijoihin eettisesti ja paikallisen hallinnon on oltava eettinen paikallista väestöä sekä matkailijoita kohtaan. Matkailijoiden on tärkeää kohdella palveluntarjoajia tasavertaisina kumppaneina. (Swarbrooke 2002, 69.)

Kestävään matkailuun voivat vaikuttaa useat eri toimijat matkailualalla. Tärkeimpiä eli yrityksen ja kuluttajan vastuuta käsitellään seuraavissa alaluvuissa. Muita tärkeitä vaikuttajia ovat julkinen hallinto, vapaaehtoissektori, media ja paikallinen väestö. Julkisen sektorin rooli on merkittävä, sillä se useimmiten edustaa koko väestöä ja on puolueeton kaupallisessa mielessä. Koska julkista sektoria eivät lyhytaikaiset taloudelliset päämäärät rajoita, sillä on mahdollisuus katsoa pidemmälle tulevaisuuteen. Julkinen sektori voi vaikuttaa kestävän matkailun kehitykseen monin eri tavoin; säätämällä lakeja ja säädöksiä, rahoittamalla ja verottamalla, maankäytön suunnittelulla, rakentamisen valvonnalla, infrastruktuurin ehdoilla, näyttämällä esimerkkiä aktiivisena toimijana matkailualalla merkittävän roolinsa kautta, virallisten standardien kautta, määräämällä erityisiä alueita suojeltavaksi ja kontrolloimalla matkailijamääriä. (Swarbrooke 2002, 87–88; Wearing & Neil 2009, 38–41.)

Vapaaehtoissektoriin kuuluvat julkiset ryhmät, ammatilliset järjestöt ja vapaaehtoisjärjestöt. Näillä kaikilla on positiivinen vaikutus kestävään matkailuun, mutta jokaisella organisaatiolla on omat tekijänsä, jotka rajoittavat avustamista. (Swarbrooke 2002, 115–119.) Kestävän matkailun kulmakiviä on paikallisen väestön aktiivinen toiminta matkailun suunnittelussa. Yleisesti paikallisen väestön määritelmä käsittää ihmiset, jotka asuvat matkailukohteen alueella. Määritelmään liittyy kuitenkin kysymyksiä, jotka kaikki osaltaan vaikuttavat paikallisen väestön motiiveihin kestävän matkailun toteuttamiseksi. On otettava huomioon, että väestön sisällä voi olla useita eri mielipideryhmiä ja taustaltaan hyvin erilaisia ihmisiä. On ymmärrettävä, että paikalliseen väestöön voi lukeutua ihmisiä, jotka eivät varsinaisesti asu alueella, mutta esimerkiksi heidän liiketoimintansa koskettaa aluetta. Myös alueen maantieteelliset tekijät tulee huomioida. (Swarbrooke 2002, 123–124; Wearing & Neil 2009, 55, 118–121.)

Medialla on merkittävä rooli sekä matkailijoiden käytöksen muokkaamisessa että kestävään matkailuun liittyvän tietoisuuden lisäämisessä. Media jaetaan kahteen eri mediatyyppiin, matkailumediaan, joka vaikuttaa suoraan matkailijaan, ja ei-

matkailumediaan, joka epäsuorasti vaikuttaa matkailijaan sitä kuitenkaan pääasiassa tarkoittamatta. Tällä hetkellä kestävä matkailun media-arvo on kuitenkin matala. (Swarbrooke 2002, 135–137.)

6.2.1 Yrityksen vastuu

Matkailualaa usein kritisoidaan siitä, kuinka matkailutuotteiden konkreettisia elementtejä kuten hotelleja tai lentokenttiä kehitetään tai kuinka energiaa tulisi säästää, työoloja parantaa ja luontoa suojella. Syytökset kohdistuvat yleisesti seuraaviin asioihin; matkailuala on kiinnostunut lyhytnäköisestä taloudellisesta hyödystä, ympäristöä ja paikallista väestöä riistetään suojelemisen sijaan, matkailukohteisiin ei sitouduta, yritykset ovat monikansallisessa omistuksessa eivätkä yksittäiset ja itsenäiset kohteet kiinnosta, matkailijoiden kiinnostusta kestävä matkailua kohtaan ei pystytä tarpeeksi lisäämään ja kestävä matkailu on sopiva toimintamalli vain silloin kun siitä saa sopivaa julkisuutta. Tämän kritiikin pohjalta matkailualalla on toteutettu vapaaehtoisesti kestävä matkailua tukevia aloitteita, jotka kuitenkin ovat jääneet yksittäisiksi projekteiksi eivätkä kosketa koko alaa. Näitä aloitteita on kritisoitu siitä, etteivät ne ota huomioon sosiaalista ja taloudellista ilmapiiriä vaan keskittyvät vain ympäristön suojeluun. Aloitteet ovat myös kustannuksiltaan usein yritykselle edullisia tai jopa tuottavat rahaa yritykselle. Useimpien projektien tavoitteena onkin antaa matkailijoille hyvä olo sen sijaan että vaikutus kestävämpään matkailuun olisi suuri. Kuitenkin kaikki, mikä kasvattaa tietoisuutta kestävästä matkailusta ei ole turha eikä tulisi saada liian paljon kritiikkiä osakseen. (Swarbrooke 2002, 104-107.)

Matkailuyrityksen osallistuminen kestävämmän matkailun kehitykseen koostuu monista sisäisistä ja ulkoisista tekijöistä. On mahdollista, että yritykseltä puuttuu hyväksytyt malli siitä, mitä kestävä matkailu todellisuudessa merkitsee. Myös matkailijoiden tiedon puute ja haluttomuus maksaa lomistaan enemmän vaikuttaa yrityksen toimintaan. Kilpailijoiden toiminta ja teot synnyttävät tarpeen vastata kilpailuun, joka ei välttämättä ole kestävä matkailun kannalta edullinen. Sijoittajien, osakkeenomistajien, alihankkijoiden ja henkilökunnan mielenkiinnon puuttuessa on vaikea toteuttaa kestävä matkailun mallia. Yrityksen aikaisemmat teot voivat luoda esteen uudelle toiminnalle. Myös asiantuntijoiden puuttuminen ja ulkoiset rajoitukset esimerkiksi julkisen hallinnon toimesta vaikuttavat toimintaan. Asenteet ja niiden muuttaminen on

myös yksi tärkeimmistä osa-alueista yrityksen siirtyessä kohti kestävämmän matkailun toteutusta, sillä useissa yrityksissä ajatellaan esimerkiksi julkisen hallinnon olevan vastuussa kestävä matkailun kehityksestä. (Swarbrooke 2002, 109-110.)

6.2.2 Kuluttajan vastuu

Matkustaja voi valinnoillaan vaikuttaa merkittävästi siihen, minkälainen ekologinen jalanjälki hänen matkastaan syntyy. Vastuullisella matkustamisella on kaksi puolta: ekologinen ja eettinen. Ekologisuus liittyy luonnonvarojen kulutukseen ja ympäristön säästämiseen ja eettisyys siihen, että huomioi paikalliset ihmiset, jotta nämä hyötyisivät alueen turismista. Vastuullinen matkailija on valistunut matkailija, joka hankkii kohteesta tietoa ennen matkaa ja osaa käyttäytyä maassa maan tavalla ottaen huomioon sekä kulttuurin että ympäristön. Kohteen valinnassa kannattaa pohtia miksi haluaa matkustaa juuri tiettyyn kohteeseen ja miten sinne kannattaa matkustaa. On myös hyvä ottaa huomioon kuka kohteeseen matkustamisesta hyötyy, kenelle matkaan käytetyt rahat päätyvät ja mitä haittaa matkallaan saattaa aiheuttaa. (Kalmari & Kelola 2009, 17, 37–44; Wearing & Neil 2009, 196–198.)

Alpeille matkustavan tulisi suosia paikkoja, joissa keinolunta käytetään mahdollisimman vähän, sillä lumettaminen on ympäristön kannalta ongelmallista sen kuluttaessa vettä ja energiaa sekä keinolumen sisältämien myrkyllisten lisäaineiden takia. Lumettaminen on myös kallista, joten lunta levitetään ohuesti, mikä johtaa maaperän muokkaukseen ja tasoittamiseen, mikä taas johtaa kasvillisuuden tuhoutumiseen ja eläinten luonnollisen elinympäristön muuttumiseen. Myös off-hiihto eli rinteiden ulkopuolella laskeminen on kyseenalaista ja laskettelua tulisikin harrastaa vain merkityillä reiteillä, jotta koskematon luonto säilyisi ennallaan. Hiihtokeskuksissa matkailijan kannattaa kiinnittää huomiota energiankulutukseen ja suosia keskuksia, joissa käytetään uusiutuvia energianlähteitä. Myös rakentamiseen ja jätehuoltoon tulisi kiinnittää huomiota. Vastuullinen matkailija voi myös kannustaa hiihtokeskuksia suojelemaan ympäristöä valitsemalla majapaikoissa ja rinneravintoloissa lähi- ja luomuruokaa. (Kalmari & Kelola 2009, 17, 37–44.)

Matkan valinnassa mietitään usein pakettimatkan ja omatoimimatkan välillä. Molemmat voidaan toteuttaa luontoa säästämällä, sillä paljon on kiinni matkailijan omista valinnoista. Lomalennoilla täyttöaste on usein korkeampi kuin reittilennoilla ja pakettimatkat

tehdään vuodesta toiseen samoille alueille, joten matkailun ympäristöhaitat eivät leviä uusille alueille. Jäte- ja vesihuolto on usein järjestetty massakohteissa paremmin kuin harvaanasutuilla alueilla. Matkatoimistojen valikoimissa on jo ympäristöluokiteltuja hotelleja. Omatoimimatkailijan etuna on, että matkan sisältöön voi vaikuttaa itse enemmän, mutta vihreiden kulkuneuvojen ja hotellien selvittäminen on vaikeampaa. Omatoimimatkailija voi myös lähteä matkalle sesongin ulkopuolella ja näin auttaa paikallisia asukkaita saamaan elantonsa. Samalla ympäristö säästyy kun sitä ei ylikuormiteta lyhyen huippusesongin ajan vaan matkailu jakautuu tasaisesti vuoden ympäri. (Kalmari & Kelola 2009, 54–56.)

Matkailijan perusvelvollisuuksia matkailukohteessa ovat paikallisten lakien ja sääntöjen noudattaminen, paikallisen kulttuurin ja uskonnon kunnioittaminen, fyysisen ympäristön säilyttäminen ennallaan sekä paikallisten luonnonvarojen tuhlaamisen välttäminen. Muita velvollisuuksia, jotka matkailijan on otettava huomioon, ovat sellaisten kohteiden välttäminen, joissa ihmisoikeuksia ei noudateta, kohteesta edes jotakin ennakkoon opiskelu, paikalliseen väestöön tutustuminen, sellaisten yritysten boikotointi, jotka kohtelevat työntekijöitään huonosti sekä tukea paikallista taloutta mahdollisimman paljon. Näiden velvollisuuksien lisäksi matkailijalla on myös oikeuksia. Matkailijalla on oikeus tuntea matkallaan olevansa turvassa esimerkiksi rikollisuudelta ja taudeilta, olla kokematta esimerkiksi rotuun tai sukupuoleen kohdistuvaa syrjintää, olla tulematta hyväksikäytetyksi paikallisten yritysten toimesta, viettää lomansa turvallisessa ja puhtaassa ympäristössä, liikkua vapaasti kohteessa ja sen ympäristössä edellyttäen, että ei aiheuta vahinkoa ympäristölle, tavata paikallisia ihmisiä vapaasti sekä saada ystävällistä ja asiallista palvelua osakseen. (Swarbrooke 2002, 143–144.)

6 Tutkimuksen toteutus

Tämä tutkimus on toteutettu kvalitatiivisin menetelmin. Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan kokonaista joukkoa erilaisia tulkinnallisia tutkimuskäytäntöjä. Kvalitatiivinen tutkimus soveltuu hyvin tutkimukseen silloin, kun ollaan kiinnostuneita tapahtumien yksityiskohtaisista rakenteista tai tietyissä tapahtumissa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteista, kun halutaan tutkia luonnollisia tilanteita, joita ei voida järjestää kokeeksi tai joissa ei voida kontrolloida kaikkia vaikuttavia tekijöitä tai kun halutaan saada tietoa tiettyihin tapauksiin liittyvistä syy-seuraussuhteista, joita ei voida tutkia kokeen avulla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Metsämuuronen 2000, 9, 13–14.)

Tässä tutkimuksessa käytetään pääasiassa sekundaarista aineistoa eli muiden keräämää kirjallista aineistoa. Syynä tähän on mahdollisuus saada kyseiseen tutkimusongelmaan vastaus valmiiden aineistojen pohjalta ja näin tutkimusaineistojen keruussa on pyritty ekonomiseen ja tarkoituksenmukaiseen ratkaisuun. (Hirsjärvi ym. 2009, 186.) Valmiit aineistot harvemmin soveltuvat sellaisenaan käytettäväksi ja tässäkin tutkimuksessa eri lähteiden sekundaariaineistoja on yhdistelty parhaan lopputuloksen saamiseksi. Tutkimuksessa on käytetty aiempien tutkimusten tuottamia materiaaleja seuraavilta tahoilta: CIPRA, Alpine Convention ja ProClim. Aineistoa on täydentämässä Alpine Conventionin edustajan Baptiste Chatrén kanssa käyty sähköpostikirjeenvaihto.

Tutkimuksessa käytetään sisällönanalyysia, jolla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysilla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysilla saadaan aineisto järjestetyksi johtopäätöksiä varten. (Tuomi & Sarajärvi 2008, 103.) Tässä tutkimuksessa käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jonka kolme vaihetta ovat aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely ja kokoavan käsitteen muodostaminen. Aineiston pelkistämässä analysoitava informaatio pelkistetään siten, että aineistosta karsitaan tutkimukselle epäolennainen pois. Aineiston ryhmittelyssä aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia kuvaava käsitteitä. Samaa tarkoittavat käsitteet luokitellaan ja nimetään luokan sisältöä kuvaavalla sanalla. Luokittelussa aineisto

tiivistyy, sillä yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin. Aineiston ryhmittelyä seuraa käsitteellistäminen, jossa muodostetaan teoreettisia käsitteitä valikoidun tiedon perusteella. Ryhmittely on osa käsitteellistämistä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistellään käsitteitä ja saadaan näin vastaus tutkimuskysymykseen. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajarvi 2008, 108–112.)

7 Tutkimuksen tulokset

Seuraavassa kappaleessa esitellään CIPRAn, Alpine Conventionin ja ProClimin jo tehdyistä tutkimuksista saatuja tuloksia liittyen alppimatkailun tulevaisuuteen. Tutkimuksessa selvitettiin järjestöjen näkökantoja seuraaviin asioihin pohjautuen kyseisten järjestöjen teettämiin tutkimuksiin 2000-luvulla: toimenpiteet alppimatkailun mahdollistamiseksi tulevaisuudessa, painopisteen siirtyminen talvimatkailusta kesämatkailuun ja matkailutuotteiden muuttuminen tulevaisuudessa Alpeilla.

Jokaisesta järjestöstä on aluksi lyhyt esittely, jonka jälkeen esitellään kunkin järjestön näkemyksiä erikseen. Analysointi ja johtopäätökset -osiossa tutkimustuloksia analysoidaan vertaamalla näiden kolmen järjestön tuloksia ja tehdään yhteenveto siitä, miltä alppimatkailun tulevaisuus tutkimustulosten valossa näyttää.

7.1 CIPRA

CIPRA (Commission Internationale pour la Protection des Alpes) on yleishyödyllinen ja autonominen ei-valtiollinen katto-organisaatio, joka on sitoutunut Alppien suojeluun ja kestävään kehitykseen vuodesta 1952. Yksi osa, jota CIPRA tutkii, on matkailun ja ilmastonmuutoksen välinen suhde. CIPRAn mukaan tulevaisuudessa alppimatkailun mahdollistaminen edellyttää useita toimenpiteitä. (CIPRA 2010c.)

Ensinnäkin matkailijoille tulisi tarjota houkuttelevia uusia matkustusmuotoja paikasta toiseen ja matkailijat tulisi saada käyttämään ympäristöystävällisempiä liikennemuotoja, sillä liikenne aiheuttaa 75 % matkailun aiheuttamista hiilidioksidipäästöistä.

Matkailullisten rakennusten sekä majapaikkojen tulisi olla energiatehokkaita ja esimerkiksi aurinkoenergiaa tulisi tulevaisuuden rakentamisessa hyödyntää entistä enemmän. Vaikka lumiraja nouseekin, niin koskemattomia jäätikköalueita ei tulisi ottaa matkailukäyttöön hiihtokeskuksien lisäämiseksi. Taloudellista tukea tulisi antaa vain luontoystävällisiä, jatkuvia ja ilmastoon sopivia aktiviteetteja tarjoaville yrityksille. CIPRAn mukaan paikallisten yhteisöjen ja kuntien on tulevaisuudessa pakko keksiä uusia toimeentulomuotoja, sillä tällä hetkellä suurin osa alppialueiden asukkaista on täysin riippuvaisia talvimatkailusta. Lämpötilan noustessa on hyvin todennäköistä, että

talvimatkailu ei tarjoa tulevana vuosina elinkeinoa samoin kuin edellisinä vuosikymmeninä. (CIPRA 2011, 4-6.)

Kesämatkailu tulee ilmastonmuutoksen myötä Alpeilla muuttumaan sekä positiivisesti että negatiivisesti. Kesämatkailua heikentäviä vaikutuksia ovat maiseman muuttuminen, jäätiköiden ja ikiroudan sulaminen, kuivuus ja vesipula kuin myös luonnonkatastrofien lisääntymisen riski. Hyvinä puolina voidaan kuitenkin pitää sitä, että kesäsesonki pitenee ja ilmasto kesällä muuttuu mieluisammaksi lomailuun. Matkailijoiden ei tarvitse enää lähteä etsimään lämpöä Välimeren rannoilta vaan matkat suuntautuvat Alpeille, jossa ilmasto on miellyttävä ja aktiviteetteja on monipuolisesti. (CIPRA 2011, 7-8.)

7.2 Alpine Convention

Alpine Convention on alueellinen sopimus koskien kestävästä kehitystä ja luonnonsuojelua Alpeilla. Sen päämääränä on kehittää Alppien alueen perintöä ja suojella sitä tulevia sukupolvia varten monikansallisen yhteistyön kautta. Toiminnassa on mukana valtioita sekä paikallisia viranomaisia kuin myös tieteellinen yhteisö, yksityinen sektori ja siviilihenkilöitä. Sopimuksen yhtenä tehtävänä on keskittyä Alppien suojeluun ja kehittämiseen matkailun näkökulmasta. (Alpine Convention 2005,1; Chatré B. 16.3.2011.) Alpine Convention on syntynyt CIPRAn aloitteesta pitkäaikaisen valmistelutyön tuloksena vuonna 1991 ja on siitä lähtien ollut pohja valtioiden rajat ylittävälle yhteistyölle. Sopimus astui voimaan vuonna 1995. (CIPRA 2010b.)

Alpine Conventionin yhteistyöverkosto on CIPRAn tavoin teettänyt tutkimuksia Alppien nykytilasta ja siitä miten alppimatkailu tulee muuttumaan tulevaisuudessa sekä pohtinut keinoja mitä tulisi tehdä, että matkailu Alpeilla olisi ylipäätään mahdollista. Tutkimusten mukaan matkailun kannalta suurin ongelma Alpeilla tulee olemaan lumivarmojen alueiden väheneminen. Tähän ongelmaan on yleisesti ratkaisuna pidetty keinolumen käyttöä, joka ratkaisuna kuitenkin on vain osittainen. Suurin osa lumitykeistä vaati toimiakseen alle 2 °C lämpötilan eikä keinolumen käyttö ole ympäristön ja kestävä kehityksen kannalta paras vaihtoehto korkean energiankulutuksen ja veden tarpeen takia. Olisikin suositeltavaa, että hiihtokeskukset yrittäisivät vähentää riippuvuuttaan talvimatkailusta ja tavoittelisivat parempaa suhdetta

ympärivuotiseen matkailuun. Toisin kuin talvimatkailua, kesämatkailua voi harjoittaa alueella kuin alueella. Tulevaisuudessa uusi matkailutrendi voisi olla virkistävät alppimatkat viileään vuoristoilmaan kesän helteiden keskeltä. Vaikka kesämatkailu voisikin korvata talvimatkailun, tulee muistaa, että myös kesämatkailu Alpeilla on ilmastonmuutoksen vaikutuksille altis. Ikiroidan sulamisen ja lisääntyneiden luonnonkatastrofien myötä vuoristotiet ja infrastruktuuri kohtaavat uusia haasteita ja esimerkiksi vaellusreitit muuttuvat. Myös ympärivuotisten jäätiköiden sulaminen poistaa yhden suurimmista vetonauloista kesäisin. (BMU 2007.)

Alpine Conventionin teettämän tutkimuksen mukaan matkailun kysyntä Alpeilla ja etenkin Sveitsissä on kasvussa. Sveitsiin tulevien matkailijoiden määrä on suurempi kuin yöpymisten määrä. Trendinä on lyhyiden, mutta useasti toistuvien matkojen tekeminen. Tämä näkyy liikennemäärien ja henkilöautoilla tehtävien matkojen kasvuna. Tällä hetkellä tärkeää olisikin julkisen liikenteen tehostaminen matkailijoiden kuljettamiseksi kohteisiin sekä matkakohteiden sisäisen liikenteen parantaminen. (Alpine Convention 2007, 67–70; Chatré B. 16.3.2011.)

7.3 ProClim

ProClim on sveitsiläinen foorumi koskien ilmastonmuutosta Sveitsissä sekä maailmanlaajuisesti. ProClim palvelee ja parantaa yhteistyötä tieteen, julkisen hallinnon, talouden ja muun kansan välillä. ProClim on osa Swiss Academy of Sciences-järjestöä, joka tukee ja yhdistää tieteitä alueellisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla Sveitsissä. ProClimin tavoitteena on parantaa tiedonsiirtoa tieteellisen yhteisön sisällä, informoida päättäjiä, talouden edustajia ja kansaa sekä tukea päätöksentekijöitä ajankohtaisilla raporteilla ja tutkimuksilla. (ProClim 2011.)

ProClim on vuonna 2007 teettänyt tutkimuksen koskien ilmastonmuutosta Sveitsin alueella keskittyen nimenomaan tulevaisuuden skenaarioihin ja yhtenä osa-alueena tutkimuksessa on ollut matkailu. Tutkimuksessa painotetaan, että tulevaisuuden ennustaminen on vaikeaa, sillä matkailutuotteiden muuttumiseen vaikuttavat myös monet muut asiat ilmaston lisäksi kuten globalisaatio, uusi teknologia, maailman sotatilanne, terveysriskit sekä muut ympäristölliset riskit. Huolimatta edellä mainitusta, tulevaisuuden ennakoiminen on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää matkailun

säilyttämiseksi Alpeilla. ProClimin mukaan tulevaisuudessa nykyisten matkailukeskusten saavutettavuus käy hankalaksi, sillä lämpötilan nousu aiheuttaa ikiroudan sulamisen, mikä taas johtaa vuoristorautateiden kunnan huononemiseen, sillä osa rautatieverkosta on rakennettu suoraan jäätiköiden päälle. Myös majoitussektori tulee kärsimään lumenpuutteesta kun matkailijamäärät vähenevät talviurheilulajimahdollisuuksien pienentyessä. Toisaalta mökkien ja alppimajojen kysyntä lumivarmoilla ja helposti lähestyttävillä alueilla saattaa kasvaa räjähdysmäisesti. Ulkoilulajien valikoima supistuu jäätiköiden sulamisen aiheuttamien maa- ja lumivyöryjen lisääntyvän vaaran takia. Muun muassa edellä mainittujen syiden takia matkailusektorin tulee ryhtyä toimenpiteisiin. Alppien matkailukeskusten vetovoiman säilyttämiseksi tulee kehittää uusia toimintamalleja ja siirtää liiketoiminnan painopisteitä uusille aloille. Matkailupalveluiden tarjoajien on välttämätöntä tehdä yhteistyötä, jotta tarjonta olisi optimaalista. Ilmaston- ja maisemanmuutokset tulee ottaa suunnittelussa huomioon, jotta kohteiden selviytyminen olisi tulevaisuudessa mahdollista. Tila- ja maisemasuunnittelua on kehitettävä, jotta infrastruktuuriin ja eri urheilulajien harrastusalueisiin kohdistuvat riskit voitaisiin minimoida. (ProClim & OcCC 2007, s. 79–82.)

Matkailu on sidoksissa myös muihin ilmastoon liittyviin aiheisiin monin eri tavoin. On ensiarvoisen tärkeää ottaa seuraavat asiat huomioon pohdittaessa matkailun ja ilmastonmuutoksen välistä suhdetta ja tulevaisuuden matkailutuotteita Alppien alueella. Luonnon ekosysteemien muuttuminen muuttaa maisemakuvaa ja myös matkailutuotteiden tarjontaa. Esimerkiksi veden puute vaikuttaa matkustajalauttoihin ja veneilyyn sekä muihin vesiuurheilulajeihin kesällä ja talvella veden puute vaikuttaa keinolumen tekoon. Uudet terveysriskit saattavat lisätä wellness- tuotteiden kysyntää ja alppialueista tulee vetovoimaisempia virkistyskeskuksia. Lisääntyvät luonnonhasardiriskit taas nostavat vakuutuksien hintaa matkailualalla. Liikenne ja matkailu ovat päättäviä tekijöitä rakennus- ja infrastruktuurisektorilla. Muutokset matkailutuotteissa vaikuttavat rakennuskohteiden käyttötarkoitukseen ja nykyisten liikenneverkkojen suojele ja ylläpito on matkailulle todella tärkeää. (ProClim & OcCC 2007, s. 82.)

Ilmastonmuutoksen myötä on odotettavissa, että matkailutuotteiden kysyntä ja tarjonta muuttuvat globaalisti. Kun toiset alueet menettävät vetovoimaansa ilmastollisesta

näkökulmasta, toisten alueiden viehätys kasvaa. Sveitsin matkailulle kansainvälisten matkailijoiden lähtömaiden olosuhteilla on suuri merkitys. Jos lämpötila Euroopassa nousee, Alppien vuoristoalue tulee kesäisin houkuttelemaan matkailijoita nykyistä enemmän. (ProClim & OcCC 2007, s. 83.) ProClim on kehittänyt skenaarion Sveitsin matkailun tilaan vuonna 2050, jonka mukaan tulevaisuudessa alppimatkailussa keskitytään vain muutamaaan talvikohteeseen ja painopiste olisi wellness-keskuksissa ja kesämatkailussa. Lämpötilan nousu ja kuumien ja kuivien kesien lisääntyvä määrä aiheuttaa vuoriston kesämatkailun elpymisen. Kesämatkailusezonki pitenee ja säästä riippuvat päiväretkikohteet vahvistavat suosiotaan. Sveitsin sijainti keskellä Eurooppaa ja lyhyet välimatkat naapurimaihin korostuvat. Toinen nouseva trendi tulee olemaan wellness-matkailu. Terveysteen liittyvä matkailu on kehittynyt tautien parantamisesta ennaltaehkäiseväksi, ymmärtäväksi ja kokonaisvaltaiseksi kehon ja mielen hoitamiseksi. Lisääntyvät terveystarvikkeet ja lämpöaallot tulevat kasvattamaan hyvinvointimatkailun suosiota. Talvimatkailun osalta hiihtolajit menettävät suosiota muiden talviurheilulajien noustessa esiin. Vain suuret hiihtokeskukset korkealla vuoristossa tulevat selviytymään ja pienemmät yritykset keskittyvät vaihtoehtoiseen tarjontaan ja joutuvat erikoistumaan erikoisosa-alueille saadakseen osansa asiakkaista. (ProClim & OcCC 2007, s. 93–94.)

7.4 Analyysi ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen analysoinnissa käytetään menetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia. CIPRAn, Alpine Conventionin ja ProClimin valmiista aineistoista on poimittu tutkimukselle olennaisia ilmauksia ja muutettu ne pelkistetympään muotoon. Ilmaukset on valittu siten, että tutkimusraporteista on poimittu virkkeitä jotka suoraan viittaavat alppimatkailun tulevaisuuden mahdollisuuksiin, kesä- tai talvimatkailun muuttumiseen tai matkailutuotteiden muuttumiseen. Pelkistetyistä ilmauksista on etsitty samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia ja näitä ilmauksia on yhdistelty, jotta on voitu luoda alaluokkia. Luokittelussa aineisto tiivistyy, koska yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin. Ryhmittelyssä luodaan pohja kohteena olevan tutkimuksen perusrakenteelle sekä alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2008, 110). Alla on aineiston ryhmittelyä kuvaava taulukko, jossa pelkistetyt ilmaukset on yhdistelty yhdistävän tekijän mukaan alaluokiksi.

Taulukko 1. Aineiston ryhmittely

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Uudet houkuttelevat matkustusmuodot Ympäristöystävällisemmät liikennemuodot Julkisen liikenteen tehostaminen Kohteiden sisäisen liikenteen parantaminen Nykyisten liikenneverkkojen suojele ja ylläpito	Liikenteeseen liittyvät toimenpiteet
Vuoristorautateiden kunnan huononeminen	Vuoristokohteiden saavutettavuusongelmat
Matkailullisten rakennusten ja majapaikkojen tulisi olla energiatehokkaita Aurinkoenergian käytön lisääminen	Energiankäyttöön liittyvät toimenpiteet
Koskemattomia jäätikköalueita ei käyttöön	Luonnonsuojelu
Taloudellinen tuki vain ympäristönsuojeluun sitoutuneille yrityksille	Taloudelliset toimenpiteet
Lumirajan nousu Keinolumen käyttö ongelmallista Talvimatkailusta elantonsa saavien määrä vähenee Majoitusta tarjoavien yritysten kysyntä lumivarmoilla alueilla saattaa kasvaa	Talvimatkailun muutokset
Hiihtokeskusten tulisi vähentää riippuvuutta talvimatkailusta Pyrkimys ympärivuotiseen matkailuun Hiihtolajien tilalle muita talviurheilulajeja	Talvimatkailun toimenpiteet
Maiseman muuttuminen ikeroudan sulamisen myötä Kuivuus Vesipula	Kesämatkailun muutokset

Luonnonhasardien lisääntymisen riski Kesäsesonki pitenee Miellyttävä ilmasto Päiväretkikohteiden suosio kasvaa Wellness-matkailu kasvattaa suosiota	
Tavoitteena saada matkailijoita Välimeren rannoilta Sveitsiin Ilmaston lämpenemisen hyödyntäminen hyvinvointimatkailussa	Kesämatkailun toimenpiteet

Ryhmittelyssä aineistosta poimitut yhtäläisyydet on luokiteltu matkailuun ja ilmastonmuutokseen liittyvien toimenpiteiden mukaan sekä matkailussa tapahtuvien muutosten mukaan. Tutkimuksen mukaan alppimatkailu on tulevaisuudessa mahdollista kun tehdään tiettyjä toimenpiteitä ja ymmärretään sekä hyväksytään luonnossa ja ilmastossa tapahtuvat matkailuun vaikuttavat muutokset. Liikenteeseen tulee kiinnittää huomiota ja yrittää keksiä uusia ympäristöystävällisempiä liikennemuotoja matkailijavirroille sekä tehostaa julkista liikennettä ja suojella nykyisiä liikenneverkkoja. Energiankäytön osalta energiatehokkuus ja aurinkoenergian käytön lisääminen on tärkeää nyt ja tulevaisuudessa. Luonnonsuojelullisesta näkökulmasta on tärkeää, että koskemattomia alueita lumirajan yläpuolella ei oteta matkailukäyttöön ja esimerkiksi jäätiköt jätetään luonnontilaan. Taloudellista tukea tulisi antaa vain ympäristöystävällistä toimintaa harjoittaville yrityksille. Talvimatkailun osalta hiihtokeskusten tulisi yrittää vähentää riippuvuuttaan talvimatkailusta ja pyrkiä ympärivuotiseen matkailuun. Kesämatkailussa ilmaston lämpenemistä voidaan hyödyntää hyvinvointimatkailun lisäämisessä ja tavoitella matkailijavirtoja Välimeren rannoilta Sveitsiin. Matkailullisia muutoksia aiheuttavat vuoristokohteiden saavutettavuusongelmat, lumirajan nousu, talvimatkailusta elinkeinonsa saavien määrän väheneminen, keinolumen käytön ongelmallisuus, maiseman muutokset, vesipula, luonnonhasardien lisääntymisen riski, kesäsesongin piteneminen, päiväretkikohteiden suosion kasvaminen sekä wellness- tuotteiden kysynnän kasvu. Ryhmittelyä on jatkettu alaluokkien yhdistämisellä ja muodostamalla niistä yläluokkia. Tämä vaihe on sekä ryhmittelyä että käsitteellistämistä, jossa valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Seuraavana taulukko, joka kuvaa aineiston ryhmittelyä ja käsitteellistämistä.

Taulukko 2. Aineiston ryhmittely / käsitteellistäminen

Alaluokka	Yläluokka
Liikenteeseen liittyvät toimenpiteet Energiankäyttöön liittyvät toimenpiteet Taloudelliset toimenpiteet Luonnonsuojelu Talvimatkailun toimenpiteet Kesämatkailun toimenpiteet	Ilmastonmuutoksen lieventäminen
Vuoristokohteiden saavutettavuusongelmat Talvimatkailun muutokset Kesämatkailun muutokset	Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Alaluokista on muodostettu kaksi yläluokkaa: Ilmastonmuutoksen lieventäminen ja Ilmastonmuutokseen sopeutuminen. Lieventämiseen kuuluvat toimenpiteet, joita matkailualalla tulee harjoittaa, jotta matkailun aiheuttamat ilmastonmuutokselliset vaikutukset vähenevät. Sopeutumiseen kuuluvat muutokset, joita ei voida estää, mutta joiden kanssa matkailuyritysten ja matkailijoiden on tultava toimeen.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistellään käsitteitä ja saadaan näin vastaus tutkimusongelmaan (Tuomi & Sarajärvi 2008, 112). Seuraavassa taulukossa aineiston käsitteellistämässä yläluokista on muodostettu yhdistävä käsite.

Taulukko 3. Aineiston käsitteellistämässä muodostettu yhdistävä luokka

Yläluokka	Yhdistävä luokka
Ilmastonmuutoksen lieventäminen	Alppimatkailun mahdollisuudet
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen	tulevaisuudessa

Käsitteellistäminen on prosessi, jossa tutkija muodostaa yleiskäsitteiden avulla kuvauksen tutkimuskohteesta (Tuomi & Sarajärvi 2008, 112). Tässä tutkimuksessa yhdistävä luokka on Alppimatkailun mahdollisuudet tulevaisuudessa. Eli yhteenvetona voidaan todeta, että tutkimuksen mukaan lieventämis- ja sopeutumistoimenpiteiden avulla matkailu Alpeilla on tulevaisuudessakin mahdollista.

7.5 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Tutkimuksen reliabelius eli luotettavuus tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Validius eli pätevyys tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa luotettavuus ja pätevyys ovat saaneet erilaisia tulkintoja. Kuitenkin kaiken tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulisi arvioida. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Sama tarkkuus pätee tulosten tulkintaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–233.)

Tämä tutkimus on luotettava, sillä lukijalle kerrotaan luokittelun syntymisestä ja luokittelun perusteista. Lukijalle kerrotaan myös perusteet, joilla tulkintoja esitetään. Tämän tutkimuksen luotettavuutta kuitenkin horjuttaa olemassa oleva mahdollisuus siitä, että toinen tutkija olisi voinut poimia aineistosta eri asiat kuin tässä tutkimuksessa. Tutkimus on myös pätevä, sillä sisällönanalyysi tässä tutkimuksessa mittaa juuri sitä mihin vastausta haettiin eli kuinka alppimatkailu on mahdollista tulevaisuudessa.

8 Yhteenveto ja kehittämisehdotukset

Matkailun ja ilmastonmuutoksen välillä on pysyvä suhde. Ilmastolliset muutokset vaikuttavat matkailuun ja matkailu osaltaan edistää ilmastonmuutosta. Nyt ja tulevaisuudessa tärkeimmät kaksi sanaa Alpeilla ovat *lieventäminen* ja *sopeutuminen*. Erityisesti Alpeilla ja Sveitsissä ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät vahvasti. Alppimatkailua harjoittavien yritysten ja Alpeille matkustavien matkailijoiden on tiedostettava omat mahdollisuutensa vaikuttaa. Kuten Becken & Hay (2007) ovat todenneet, lievennystoimenpiteillä matkailun haittavaikutuksia on mahdollista vähentää. Ilmasto muuttuu ihmisen tahdosta riippumatta, joten myös sopeutumistoimenpiteet ovat välttämättömiä. Kuitenkin Elsasser & Bürki (2002) toteavat, että esimerkiksi elinkeinonsa menettävä ihminen ei sopeudu muutokseen yhtä joustavasti kuin matkailija. Tutkimus osoittaa, että matkailutuotteet ja matkailusesongit tulevat tulevaisuudessa Alpeilla muuttumaan, mutta alppimatkailu on kuitenkin mahdollista.

Valitsin kyseisen aiheen opinnäytetyölleni, sillä vietin kevään 2010 vaihto-opiskelijana Sveitsin Churissa, joka sijaitsee keskellä maan matkailullisesti merkittävintä aluetta Graubündenin. Sveitsissä ollessani huomasin ympäröivän luonnon monimuotoisuuden, ilmaston lämpenemisen vaikutukset vuorilla sekä kouluni HTW Churin kestävän kehityksen kurssilla kuulin ilmastonmuutoksen ja matkailun välisestä suhteesta alan asiantuntijoilta. Suomesta järjestetään Keski-Eurooppaan ja Sveitsiin matkoja kasvavassa määrin, mutta suurin osa matkoista toteutetaan kuitenkin talvisesongin aikana. Mielestäni opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, jotta suomalaiset matkanjärjestäjät osaavat varautua siihen, kuinka matkailuympäristö ja matkailutuotteet Alpeilla saattavat tulevina vuosina muuttua.

Työn tekeminen oli ajoittain haasteellista, sillä olemassa oleva lähdekirjallisuus osittain toistaa itseään ja oli hankalaa löytää riittävän monipuolisia lähteitä. Ilmastonmuutoksen vaikutuksista matkailuun on enemmän tutkimuksia kuin matkailun vaikutuksista ilmastonmuutokseen. Osaltaan samankaltaisuuteen tutkimuksissa vaikuttaa varmasti yksinkertaisesti se, että tulevaisuuden ennustaminen on vaikeaa ja vielä vaikeampaa se on kun kyseessä ovat ilmastolliset tekijät.

Jatkossa tutkimusta voisi laajentaa koskemaan kaikkia alppimaita ja esimerkiksi vertailla eri maiden tuloksia keskenään. Tutkimuksen tulosten pohjalta suomalaisten matkanjärjestäjien kannattaisi osaltaan alkaa markkinoimaan Sveitsin Alpeja kesäsesonkikohteena ja talvituotteina tarjota laskettelun ohien muita vähemmän lunta vaativia aktiviteetteja, esimerkiksi luistelua, kelkkailua, lumikenkäilyä ja maastohiihtoa. Tietenkin nämäkin lajit vaativat lunta, mutta korkeimmat ja haavoittuvaisimmat vuoristoalueet jäisivät rauhaan. Matkailijoita tulisi kannustaa käyttämään julkista liikennettä kohteissa niin paljon kuin mahdollista, sillä nimenomaan Sveitsissä muun muassa raideliikenneverkko on erinomainen. Majoitusvaihtoehtona matkailijoille voisi tarjota alppimajoja suurien hotellikeskusten sijaan, joissa energian kulutus on valtava. Matkailu Alpeilla on tärkeä osa alppimaiden taloutta ja alueella elävien ihmisten elinkeinoa. Alppien luonto on ainutlaatuinen kokemisenarvoinen. Jo näiden asioiden takia matkailualan tulisi nähdä vaivaa, jotta ilmastonmuutoksen ja matkailun välinen suhde pysyisi Alpeilla tasapainossa.

Lähteet

Alpine Convention. 2005. Protocol on the implementation of the Alpine Convention of 1991 in the field of tourism. Tourism Protocol. Official Journal of European Union.

Alpine Convention. 2007. Report on the state of the Alps. Alpine Signals. Special edition 1. Transport and Mobility in the Alps. Permanent Secretariat of the Alpine Convention. Innsbruck.

Alpine Convention 2010. The Convention. Luettavissa: http://www.alpconv.org/home/index_en Luettu: 15.1.2011.

Becken S. & Hay J.E. 2007. Tourism and climate change. Risks and opportunities. Channel View Publications. Clevedon.

Boniface B.G. & Cooper C. 2009. Worldwide Destinations Casebook: The Geography of Travel and Tourism. Second Edition. Elsevier Ltd. Slovenia.

BMU. 2007. Climate Change in the Alps. Facts-Impacts-Adaptation. Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety (BMU). Cooperation with Alpine Convention. Germany.

Chatré B. 16.3.2011. Project Officer. Alpine Convention. Sähköposti.

CIPRA 2010a. cc.alps. Climate change: why the Alps are particularly affected? Luettavissa: <http://www.cipra.org/en/cc.alps/climate-change-alps> Luettu: 27.01.2011

CIPRA 2010b. Alpine Convention. A tool for protection and sustainable development. Luettavissa: <http://www.cipra.org/en/alpine-convention> Luettu 17.3.2011

CIPRA 2010c. CIPRA. Mission statement. Luettavissa: <http://www.cipra.org/en/CIPRA> Luettu 17.3.2011

CIPRA 2011. cc.Alps. Tourismus im Klimawandel. Ein Hintergrundbericht der CIPRA. Compact nr. 08/2011. CIPRA International. Schaan.

Dunford L., Atkinson B., Bedford N., Fallon S., Richards T., Sieg C., Ver Berkmoes R. & Williams N. 2009. Central Europe. The only comprehensive guide to Central Europe. 8th edition. Lonely Planet. United Kingdom.

Elsasser H. & Bürki R. 2002. Climate change as a threat to tourism in the Alps. Climate research. Vol 22. Economic Geography Division, Department of Geography, University of Zurich-Irchel.

European Environment Agency 2010. Ympäristösignaalit 2010. Alpit. Luettavissa: <http://www.eea.europa.eu/fi/ymparisto-signaalit/artikkelit/alpit> Luettu: 14.10.2010.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Tammi. Helsinki.

Ilmasto.org 2010. Kaikki ilmastonmuutoksesta: Ilmastonmuutos lyhyesti. Luettavissa: <http://www.ilmasto.org/ilmastonmuutos/lyhyesti.html> Luettu: 14.10.2010.

Kalmari H. & Kelola K. 2009. Vastuullisen matkailijan käsikirja. Image Kustannus Oy. Keuruu.

Matasci C. & Altamirano-Cabrera J.C. 2009. Climate Change and Tourism in Switzerland: a Survey on Impacts, Vulnerability and Possible Adaptation Measures. Swiss Federal Institute of Technology. Lausanne.

MySwitzerland.com. 2011. Official website of the Swiss National Tourist Office. Travel info. Luettavissa: <http://www.myswitzerland.com/en/home.html> Luettu: 27.01.2011

Metsämuuronen. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia –sarja 4. SGD. Helsinki.

Philip's. 2005. Guide to Mountains. An illustrated guide to the ecology and conservation of the world's mountains. Philip's. London.

ProClim. 2011. About ProClim. Luettavissa:

<http://www.proclim.ch/4dcgi/proclim/en/home?1589> Luettu: 03.04.2011

ProClim. Forum for Climate and Global Change & OcCC. Organe consultatif sur les changements climatiques. 2007. Climate Change and Switzerland 2050. Expected Impacts on Environment, Society and Economy. Bern.

Snow Leopard Finland. 2010. Vuoristojäätiköiden sulaminen muuttaa yhteiskuntia.

Luettavissa: [http://snow-](http://snow-leopard.fi/ymparisto/vuoristojaatikoiden_sulaminen_muuttaa_yhteiskuntia/)

[leopard.fi/ymparisto/vuoristojaatikoiden_sulaminen_muuttaa_yhteiskuntia/](http://snow-leopard.fi/ymparisto/vuoristojaatikoiden_sulaminen_muuttaa_yhteiskuntia/)

Luettu: 26.10.2010.

Suomen suurlähetystö, Bern. 2010. Maatiedosto Sveitsi. Hyvä tietää. Luettavissa:

[http://www.finlandia.ch/public/default.aspx?](http://www.finlandia.ch/public/default.aspx?nodeid=42246&contentlan=1&culture=fi-FI)

[nodeid=42246&contentlan=1&culture=fi-FI](http://www.finlandia.ch/public/default.aspx?nodeid=42246&contentlan=1&culture=fi-FI) Luettu: 27.01.2011

Suomi.M. 10.5.2011. Toimitusjohtaja. YouTravel. Sähköposti.

Sveitsi.fi 2010. Kuvia ja tietoa Sveitsistä. Luettavissa: <http://www.sveitsi.fi/kuvia-tietoa>

Luettu: 14.10.2010.

Swarbrooke J. 2002. Sustainable Tourism Management. CABI Publishing. London.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2008. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

Helsinki.

Wearing S. & Neil J. 2009. Ecotourism: Impacts, Potentials and Possibilities? Second Edition. Elsevier Ltd. Hungary.

Williams N., Simonis D. & Walker K. 2009. Switzerland. Lonely Planet.

WorldAtlas 2010. The Alps. Luettavissa:

<http://www.worldatlas.com/aatlas/infopage/alps.gif> Luettu 14.10.2010.

YouTravel 2010a. Company Profile. Luettavissa:

<http://www.youtravel.fi/companyprofile.cfm> Luettu: 6.10.2010.

YouTravel 2010b. Alppimatkoja vuodesta 1998. Luettavissa:

<http://www.alpit.fi/index.cfm> Luettu 6.10.2010.

YouTravel 2011a. Kesämatkat. Luettavissa:

http://www.youtravel.fi/vaellusmatkat_2011/index.html Luettu: 3.5.2011

YouTravel 2011b. Joustavat matkat. Luettavissa:

http://www.youtravel.fi/joustavat_matkat/index.html Luettu: 3.5.2011